

Такризи

муқарризи расмӣ ба диссертатсияи Нарзуллозода Маърифат Нарзулло дар мавзуи «Омодагии касбии омӯзгорони оянда ба таълими забони хориҷӣ дар муассисаҳои таҳсилоти томактабӣ (дар асоси маводи забони англисӣ)» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 5.3 – Педагогика (5.3.10.9 – Назария ва технологияи таълими забонҳои хориҷӣ (забони англисӣ))

Мутобиқати мавзӯ ва мухтавои диссертатсия ба шиносномаи ихтисоси илмӣ. Сохтор ва мазмуну мухтавои диссертатсия дар мавзуи «Омодагии касбии омӯзгорони оянда ба таълими забони хориҷӣ дар муассисаҳои таҳсилоти томактабӣ (дар асоси маводи забони англисӣ)» пурра ба самти ихтисоси 5.3 — Педагогика (5.3.10.9 — Назария ва технологияи таълими забонҳои хориҷӣ (забони англисӣ)) мутобиқ мебошад.

Диссертатсия ба яке аз масъалаҳои муҳим ва то ҳол ба таври зарурӣ таҳқиқнашудаи илми педагогикаи муосири Ҷумҳурии Тоҷикистон, яъне омода намудани омӯзгорони ояндаи забони хориҷӣ (англисӣ) ба фаъолияти касбӣ дар муассисаҳои таҳсилоти томактабӣ бахшида шудааст.

Мубрамияти мавзӯ бо тағйироти объективие, ки имрӯз дар низоми маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон ба амал меоянд, зич алоқаманд аст. Талаботи муосири давлат ва ҷомеа зарурати таълими забони англисиро дар тамоми зинаҳои таҳсилот, аз ҷумла дар кӯдакистонҳо, тақозо намуда, масъулро ро водор месозад, ки барномаҳои бисёрсатҳии омӯзиши ин забон дар асоси принципҳои методии аз ҷиҳати илмӣ асоснокшуда таҳия ва татбиқ карда шаванд. Ин мавқеъ дар Паёми Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба Маҷлиси Олӣ, инчунин дар «Барномаи давлатии тақмили таълим ва омӯзиши забонҳои русӣ ва англисӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030» инъикоси ҳудро ёфтааст.

Муаллиф дар таҳқиқоти худ дуруст таъкид менамояд, ки бо вуҷуди дар амал қорӣ будани таълими забони англисӣ дар қисми муассисаҳои таҳсилоти томактабӣ, бахусус муассисаҳои хусусӣ, он ҳанӯз ба мазмуни ҳатмӣ

таҳсилоти томактабӣ ворид нагардидааст. Ҳамзамон, масъалаи оморасозии мақсадноки кадрҳои педагогӣ барои таълими забони хориҷӣ дар ин зинаи таҳсилот аз ҷиҳати назариявӣ методӣ ба таври кофӣ таҳия нашудааст. Дар ин замина, миёни талаботи рӯзафзуни ҷомеа ва давлат ба омӯзиши барвақти забонҳои хориҷӣ ва нокифоя будани низомии илман асосноки оморасозии омӯзгороне, ки тавонанд хусусиятҳои синнусолӣ ва психологӣ қудакони томактабро ба назар гиранд, ихтилофи ҷиддӣ ба назар мерасад.

Таҳқиқоти диссертатсионӣ ба ҳалли ҳамин масъалаи муҳим равона гардида, барои тақмили заминаҳои назариявӣ методии оморасозии омӯзгорон ба таълими барвақти забони хориҷӣ замина фароҳам меорад. Аз ин рӯ, мавзӯи интихобшуда аз ҷиҳати назариявӣ ва амалӣ муҳрам буда, аҳамияти онро барои рушди илми педагогика ва тақмили амалияи таълим дар зинаи томактабӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян менамояд.

Навгони илмӣ натиҷаҳои диссертатсия. Навгони илмӣ таҳқиқоти пешниҳодгардида, пеш аз ҳама, дар он зоҳир мегардад, ки мазмун, сохтор ва ҷузъҳои омодагии омӯзгори оянда ба таълими забони хориҷӣ дар муассисаҳои таҳсилоти томактабӣ мушаххас гардида, марҳилаҳои ташаккули он муайян, шароити ташкилӣ-педагогӣ асоснок ва амсилаву методикаи ташаккули ҷунин омодагӣ таҳия карда шудаанд. Навгони натиҷаҳои бадастомада ҳамчунин дар он ифода меёбад, ки масъалаи оморасозии омӯзгорон ба таълими забони хориҷӣ маҳз дар зинаи таҳсилоти томактабӣ дар шароити низомии таҳсилоти Тоҷикистон ба таври маҷмӯӣ мавриди таҳқиқ қарор гирифтааст.

Эътимоднокии натиҷаҳои бадастомада бо истифодаи маҷмӯи усулҳои ба ҳамдигар мукамалкунандаи таҳқиқот, аз ҷумла таҳлили адабиёти илмӣ, мушоҳида, суҳбат, пурсиш, санҷишҳои тестӣ ва таълими таҷрибавӣ-озмоишӣ таъмин гардидааст. Таҳқиқот дар якҷанд пойгоҳи таҷрибавӣ – МДТ «Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Бобочон Ғафуров», Донишқадаи омӯзгорӣ дар шаҳри Панҷакент ва Қудакистони №13-и шаҳри Хучанд гузаронида шуда, қори таҷрибавӣ-озмоишӣ марҳила ба марҳила дар

давоми се соли таҳсил (солҳои 2023–2026) амалӣ гардидааст. Ётимоднокии натиҷаҳо инчунин тавассути муқоисаи маълумоти бадастомада бо натиҷаҳои таҳқиқоти педагогиву психологӣ ва иштироки бевоситаи муаллиф дар ташкил ва гузаронидани кори таҷрибавӣ тасдиқ мегардад.

Аҳаммияти назариявӣ таҳқиқот дар муайян ва дақиқ намудани моҳияти мафҳуми омодагии омӯзгори ояндаи забони хориҷӣ ба таълими забони англисӣ дар муассисаҳои таҳсилоти томактабӣ, таҳияи амсилаи мувофиқи оmodасозӣ, инчунин коркарди усулҳо ва меъёрҳои арзёбии сатҳи омодагии омӯзгор ифода меёбад. Натиҷаҳои бадастомада метавонанд барои таҳқиқоти минбаъдаи назариявӣ дар ин самт истифода шаванд.

Аҳаммияти амалии таҳқиқот дар таҳия ва татбиқи методикаи оmodасозии омӯзгорони ояндаи забони англисӣ ба фаъолият дар муассисаҳои таҳсилоти томактабӣ, санҷиши самаранокии он дар пойгоҳҳои таҷрибавӣ ва пешниҳоди хулосаҳою тавсияҳои методии дахлдор зоҳир мегардад.

Саҳми шахсии докталаби дарёфти дараҷаи илмӣ дар иҷрои нақшаи кори диссертатсионӣ, аз ҷумла, дар интихоби мавзӯ ва асоснок намудани он, муайян кардани мақсад ва вазифаҳои таҳқиқот, арзёбии мубрамият ва аҳаммияти он, инчунин дар таҳия ва дар шароити таҳсил дар донишгоҳ татбиқ намудани методикаи оmodасозии омӯзгорони забони хориҷӣ ба фаъолияти педагогӣ дар муассисаҳои таҳсилоти томактабӣ зоҳир мегардад.

Ҳаҷм ва сохтори диссертатсия. Диссертатсияи номзодии Нарзуллозода Маърифат Нарзулло дар мавзӯи «Омодагии касбии омӯзгорони оянда ба таълими забони хориҷӣ дар муассисаҳои таҳсилоти томактабӣ (дар асоси маводи забони англисӣ)» аз муқаддима, се боб, хулоса, феҳристи адабиёти истифодашуда ва замимаҳо иборат мебошад. Мундариҷаи кор мутобиқ ба ҳадаф ва вазифаҳои таҳқиқ танзим гардида, ҳар як боб ба фаслҳои алоҳида ҷудо шудааст. Дар тамоми қисматҳои диссертатсия риояи услуби илмӣ таҳқиқ, истифодаи дурусту саҳеҳи сарчашмаҳо, таҳлилу баррасии амиқи масъалаҳои илмӣ ва хулосаҳои асосноку ҷолиби диққат ба мушоҳида мерасад.

Дар боби якуми диссертатсия масъалаҳои психологию педагогии омодагии касбии омӯзгори ояндаи забони хориҷӣ барои таълими забони англисӣ дар муассисаҳои таҳсилоти томактабӣ баррасӣ шудаанд.

Дар зербоби 1.1. вижагиҳои ташаккули маҳорату малакаҳои аз ҷиҳати касбӣ муҳимми омӯзгори забони хориҷӣ таҳлил гардида, моҳияти омодагии касбии ӯ ҳамчун маҷмӯи дониш, малака, қобилият ва сифатҳои зарурӣ барои фаъолияти педагогӣ дар муассисаҳои таҳсилоти томактабӣ муайян карда шудааст. Ҳамзамон, бо таъки ба андешаҳои олимони ватанӣ ва хориҷӣ хусусиятҳои омӯзиши барвақтии забони хориҷӣ ва нақши бозӣ, суруд, маводи аёнӣ ва дигар усулҳои фаъол дар рушди малакаҳои забони кӯдакон баррасӣ гардидаанд.

Дар зербоби 1.2. сарчашмаҳои илмӣ оид ба омодагии касбии омӯзгори ояндаи забони англисӣ барои фаъолият дар муассисаҳои таҳсилоти томактабӣ мавриди таҳлил қарор гирифтаанд. Муаллиф синну соли мувофиқ барои омӯзиши барвақтии забони хориҷӣ, хусусиятҳои ташкил ва гузаронидани машғулиятҳо, шакли усулҳои самараноки таълим ва талаботи асосиро ба фаъолияти омӯзгор муайян намуда, ба масъалаи нокифоя будани омодагии махсуси кадрҳои педагогӣ барои ин самти фаъолият таваҷҷуҳ зоҳир кардааст.

Дар зербоби 1.3. масъалаи омодагии касбии омӯзгори ояндаи забони англисӣ бо дарназардошти хусусиятҳои психологии тарбиятгирандагони муассисаҳои томактабӣ таҳқиқ шудааст. Дар ин замина хусусиятҳои синнусолӣ ва равоии кӯдакон, аз ҷумла рушди хотира, диққат, тафаккур, қобилияти тақлид, эҳсосот ва ангеҳои онҳо ба омӯзиши забон мавриди баррасӣ қарор гирифтаанд. Муаллиф таъкид менамояд, ки самаранокии таълими забони англисӣ дар ин синну сол аз истифодаи усулҳои бозигарона, аёнӣ ва ҳамфаъол, инчунин аз қобилияти омӯзгор дар ба назар гирифтани хусусиятҳои инфиродӣ ва психологии кӯдакон вобаста мебошад.

Дар боби дуюми диссертатсия, ки ба сохтор ва мундариҷаи омодагии касбии омӯзгори ояндаи забони англисӣ барои фаъолияти таълимӣ дар

муассисаҳои таҳсилоти томактабӣ бахшида шудааст, масъалаҳои ташкили омодагии методӣ, муайян намудани сатҳи воқеии омодагии донишҷӯён ва меъёрҳои танзими таълиму тарбияи касбии онҳо мавриди таҳлил қарор гирифтаанд.

Дар **зербоби 2.1.** талаботи асосӣ ба омодагии методии омӯзгори забони англисӣ барои ташкили раванди таълим дар муассисаҳои таҳсилоти томактабӣ баррасӣ гардидааст. Муаллиф таъкид менамояд, ки омӯзгори оянда бояд на танҳо донишҳои забонӣ, балки малакаҳои тархрезӣ ва ташкили муҳити таълимии ба синну соли кӯдакон мувофиқ, истифодаи усулҳои муоширатӣ, бозӣ, суруд, ҳикоя, маводи аёни ва технологияҳои иттилоотӣ коммуникатсиониро аз худ намояд. Дар ин замина, талаботи асосӣ ба мазмуну усулҳои таълими забони англисӣ дар муассисаҳои томактабӣ муайян гардида, амсилаи омӯзгори муосири забони хориҷӣ пешниҳод шудааст.

Дар **зербоби 2.2.** сатҳи воқеии омодагии касбии омӯзгорони ояндаи забони англисӣ дар марҳилаи таҳсил дар донишгоҳ барои фаъолияти педагогӣ дар муассисаҳои таҳсилоти томактабӣ муайян карда шудааст. Бо истифода аз саволнома, тестҳои назариявӣ, мушоҳида, мусоҳиба ва вазифаҳои амалӣ сатҳи ибтидоии омодагии донишҷӯён таҳхис гардида, камбудии асосии онҳо муайян шудаанд. Натиҷаҳои марҳилаи муайянкунӣ нишон доданд, ки донишҷӯён дар масъалаҳои истифодаи методикаи таълими томактабӣ, ташкили фаъолияти бозигарона, истифодаи воситаҳои иттилоотӣ коммуникатсионӣ, идоракунии вақт ва арзёбии натиҷаҳои таълим ба омодагии иловагӣ ниёз доранд. Дар асоси натиҷаҳои бадастомада технологияи оmodасозии омӯзгорони оянда таҳия гардида, марҳилаҳои асосии он – омодагӣ, назариявӣ, амалӣ ва назорати доимӣ муайян карда шудаанд.

Дар **зербоби 2.3.** меъёрҳои асосии танзими таълиму тарбияи касбии омӯзгорони ояндаи забони англисӣ дар муассисаҳои таҳсилоти олӣ муайян ва асоснок карда шудаанд. Муаллиф зарурати пайвастанӣ донишҳои назариявӣ

бо фаъолияти амалӣ ва ташкили омодагии мақсадноки донишҷӯёнро ба фаъолияти касбӣ дар муассисаҳои таҳсилоти томактабӣ таъкид менамояд. Барои арзёбии сатҳи омодагии донишҷӯён меъёрҳои ангежавӣ, маърифатӣ, амалиётӣ, муоширатӣ, сифатҳои шахсӣ ва касбӣ, инчунин қобилияти худбаҳодиҳӣ ва худтакмилдиҳӣ пешниҳод гардидаанд.

Дар боби сеюми диссертатсия, ки ба технологияи оmodасозии касбии омӯзгори ояндаи забони англисӣ барои таълим дар муассисаҳои таҳсилоти томактабӣ бахшида шудааст, раванди таҳия, татбиқ ва арзёбии самаранокии технологияи пешниҳодгардида мавриди таҳқиқи таҷрибавӣ қарор гирифтааст.

Дар зербоби 3.1. хусусиятҳои истифодаи технологияи оmodасозии касбии омӯзгори забони англисӣ ҳангоми омӯзиши фанҳои интиҳобӣ баррасӣ гардида, бо мақсади санҷиши фарзияи таҳқиқот қори озмоишӣ ташкил ва гузаронида шудааст. Барои ин ду гурӯҳ (таҷрибавӣ ва назоратӣ) интиҳоб гардида, барои донишҷӯёни гурӯҳи таҷрибавӣ маҷмӯи фанҳои интиҳобӣ таҳия ва татбиқ карда шудааст. Мазмуни ин фанҳо ба хусусиятҳои таълими забони хориҷӣ дар муассисаҳои таҳсилоти томактабӣ, психологияи рушди кӯдакон, истифодаи бозӣ, мусиқӣ ва маводи аёнӣ, таҳияи барномаҳои таълимӣ, арзёбии натиҷаҳо ва ташаккули малакаҳои нутқӣ равона гардидааст. Натиҷаҳои муқоисавӣ нишон доданд, ки омӯзиши мақсадноки фанҳои интиҳобӣ ба рушди малакаҳои амалӣ ва қобилияти татбиқи донишҳои назариявии донишҷӯён дар фаъолияти педагогӣ мусоидат менамояд.

Дар зербоби 3.2. татбиқи технологияи пешниҳодшуда дар раванди таҷрибаомӯзии педагогии донишҷӯён дар муассисаи таҳсилоти томактабӣ мавриди таҳлил қарор гирифтааст. Дар чараёни таҷриба донишҷӯёни гурӯҳи таҷрибавӣ донишҳои назариявии бадастовардаро дар фаъолияти воқеии педагогӣ истифода намуда, машғулиятҳоро бо дарназардошти синну сол ва хусусиятҳои психологӣ кӯдакон ташкил кардаанд. Истифодаи бозихо, сурудҳо, фаъолиятҳои ҳамфаъол, маводи аёнӣ ва усулҳои ба кӯдак

нигаронидашуда ба баланд шудани шавқу рағбати кӯдакон ва самаранокии раванди таълим мусоидат намудааст. Дар фаъолияти гурӯҳи назоратӣ бошад, як қатор душвориҳо, аз ҷумла нокифоя ба назар гирифтани хусусиятҳои синнусолӣ ва психологӣ кӯдакон, истифодаи маҳдуди усулҳои бозигарона ва интерактивӣ ва мушкилот дар ташкили фаъолияти таълимӣ ба мушоҳида расидаанд.

Дар **зербоби 3.3.** натиҷаҳои кори таҷрибавӣ ва самаранокии технологияи педагогӣ пешниҳодшуда арзёбӣ ва таҳлил гардидаанд. Арзёбӣ аз рӯи се самти асосӣ (донишҳои назариявӣ, малакаҳои амалӣ ва малакаҳои рефлексивӣ) дар марҳилаҳои ибтидоӣ, мобайнӣ ва ниҳой гузаронида шуда, натиҷаҳои гурӯҳҳои таҷрибавӣ ва назоратӣ муқоиса гардидаанд. Натиҷаҳои бадастомада самаранокии технологияи таҳияшуда ва нақши онро дар ташаккули омодагии касбии омӯзгорони оянда ба таълими забони англисӣ дар муассисаҳои таҳсилоти томактабӣ нишон медиҳанд.

Дар анҷоми диссертатсия зимни хулосабарорӣ муҳаққиқ ҷамбасти натиҷагирӣҳои таҳқиқро ба таври мушаххас ва нуктасанҷона дар бандҳои ҷудогона бо пешниҳоди илмиву назарии ҷолиб ва арзишманд дар 8 банд пешкаш менамояд. Инчунин, дар ҷарҷоми хулосаҳои илмӣ худ муҳаққиқ оид ба истифодаи амалии натиҷаи таҳқиқоти анҷомпазируфта дар 9 қисмат тавсияҳои арзишманди худро ироа менамояд.

Наشري натиҷаҳои таҳқиқ аз рӯи мавзӯи диссертатсия. Довталаби дараҷаи илмӣ доир ба мавзӯи диссертатсия 11 мақолаи илмӣ ба нашр расонидааст, ки аз ин номгӯй 5 мақола дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионӣ назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, 6 мақола дар маҷмуаҳои гуногуни илмӣ ба ҷоп расидаанд. Аз тарафи ӯ як дастурамали таълимӣ-методӣ низ дар ҳаммуаллифӣ ҷоп шудааст. Маводи интишоргардида нуктаҳои асосӣ, натиҷаҳо ва мазмуни диссертатсияро инъикос менамоянд.

Мутобиқати барасмиятдарории диссертатсия ба талаботи ҚОА

Диссертатсия ва автореферати Нарзуллозода Маърифат Нарзулло дар мавзуи «Омодагии касбии омӯзгорони оянда ба таълими забони хориҷӣ дар муассисаҳои таҳсилоти томактабӣ (дар асоси маводи забони англисӣ)» кори илмӣ анҷомёфта буда, ба талаботи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон нисбат ба диссертатсияҳои номзадӣ ҷавобгӯ мебошад.

Аutoreферати диссертатсия (бо гунаҳои тоҷикӣ ва русӣ он) ба талаботи Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 28 августи соли 2026, № 591 тасдиқ шудааст, ҷавобгӯ мебошад.

Эродҳо ва пешниҳодҳо. Дар баробари дастовардҳои илмӣ ва муҳокимаю натиҷагирӣҳои ҷолиби таваҷҷуҳ дар диссертатсия баъзе норасоиҳо ба мушоҳида расиданд, ки ба инобат гирифтани онҳо дар таҳқиқоти ояндаи диссертант самаранок арзёбӣ хоҳад гардид:

1. Дар мавриди таҳлили адабиёти илмӣ, хуб мешуд, агар муаллиф бештар на ба манбаъҳои илмӣ кишварҳои дигар, балки ба манбаъҳои илмӣ ватанӣ муроҷиат мекард. Ин имкон меод, ки мавзӯ аз нуқтаи назари гуногун арзёбӣ шуда, арзиши илмӣ он боз ҳам афзун гардад.

2. Мувофиқи мақсад мебуд, ки дар рисола шакл ва усулҳои робита ва ҳамкории муассисаҳои таҳсилоти олии бо муассисаҳои томактабӣ оид ба ташкили раванди таълими забони англисӣ дар ин муассисаҳо омӯхта шуда, тавсияҳо оид ба баланд бардоштани самаранокии онҳо коркард шаванд.

3. Дар диссертатсия баъзе хатоҳои хусусияташон имлоӣ ва услубӣ ба назар мерасанд, ки бартараф намудани онҳо ба манфиати кор хоҳад буд.

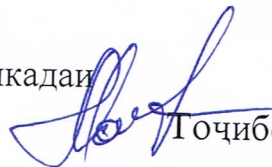
Эродҳои зикршуда бештар хусусияти тавсиявӣ дошта, ҷанбаҳои такмилдиҳии минбаъдаи таҳқиқро нишон медиҳанд. Онҳо арзиши илмӣ ва аҳаммияти амалии диссертатсияро коҳиш намедиҳанд.

Дар маҷмӯъ, диссертатсияи Нарзуллозода Маърифат Нарзулло дар мавзуи «Омодагии касбии омӯзгорони оянда ба таълими забони хориҷӣ дар муассисаҳои таҳсилоти томактабӣ (дар асоси маводи забони англисӣ)», ки аз

руйи ихтисоси 5.3 – Педагогика (5.3.10.9 – Назария ва технологияи таълими забонҳои хориҷӣ (забони англисӣ) пешниҳод гардидааст, аз рӯйи мубрамиyat, наwgонии илмӣ, аҳаммияти назариявӣ амалӣ, инчунин дараҷаи асоснокии хулосаҳо ба талаботи Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 28 августи соли 2026, №591 тасдиқ шудааст, мувофиқ буда, муаллифи он сазовори дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси номбаршуда мебошад.

Муқарриз:

номзади илмҳои педагогӣ,
дотсенти кафедраи забони давлатӣ
ва забонҳои хориҷии МДТ “Донишқадаи
кӯҳию металлургии Тоҷикистон”

 Тоҷибоева Манзура Икромовна

Маълумот барои тамос:
Тоҷибоева Манзура Икромовна
Донишқадаи кӯҳию металлургии Тоҷикистон
Суроға: 735730, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
ш. Бустон, кӯчаи М. Баротов, 6
тел.: (+992) 927566658
E-mail: gmit_tajikistan@mail.ru



Имзои дотсент М.И.Тоҷибоеваро тасдиқ менамоям.
Мудирӣ шуъбаи кадрҳо ва корҳои махсуси
МДТ “Донишқадаи кӯҳию металлургии Тоҷикистон”

“ 22 ” 09 2026с.

 Мўминова Д.М.